

Ekklesia Breda 3 november 2019

Allerzielen – gelezen: enkele gedichten en Deuteronomium 34 (de dood van Mozes)

korte toespraak Franck Ploum

1.

Over het algemeen worden we niet graag geconfronteerd met de dood. Maar hoe je ook je best doet, de dood kom je overal tegen. Is het niet in je eigen leven, dan wel in je omgeving, in de media. Aardbevingen, vulkanen, oorlogen of even niet opletten en tegen een boom. Om nog maar te zwijgen van de dood van huisdieren, ziek vee, bio-industrie. De dood, als vriend, als vijand, als verderfzaaiër of als genade, is dagelijkse realiteit, die realiteit buiten de deur houden is onmogelijk. En de vraag is ook of je dat wel moet willen.

Hoewel we vaak ons best doen om onze vergankelijkheid te vergeten, hebben we allemaal wel gedachten over ons eigen moment van sterven. We hopen op geen lange lijdensweg, we hopen op een snelle pijnloze dood, we hopen dat we nog afscheid kunnen nemen van onze dierbaren, we hopen vooral dat het nog lang zal duren voordat het zo ver is. Wellicht boezemt de weg naar de dood ons nog meer angst in dan de dood zelf.

Er schuilt een gevaar in het wegstoppen van de dood. Een belangrijke vraag die te maken heeft met de dood is immers de vraag naar het leven. Hoe heeft mijn leven er uit gezien? Hoe kijk ik terug en wat heb ik met mijn leven gedaan? Door de dood te verbannen verdwijnen de toetsmomenten gedurende het leven. Wie zich met regelmaat realiseert dat het leven eindig en vergankelijk is, zal vaker de vraag stellen naar de kwaliteit van haar of zijn leven. Kwaliteit die te maken heeft met waar het in het leven werkelijk om gaat: geluk, welzijn, relaties met vrienden, partner en medemens, liefde, solidariteit. Wie zich ten diepste bewust is van zijn eigen vergankelijkheid kan het zich niet veroorloven om twintig jaar ongelukkig te zijn in werk of relatie, kan het zich ook niet veroorloven jaar in jaar uit enkel te leven voor eigen belang. Vergankelijkheid is immers verbonden met vragen als: Hoe heeft mijn leven er uit gezien? Hoe kijk ik terug en wat heb ik met mijn leven gedaan?

2.

Mozes sterft. In de Schrift staat niet veel te lezen over Mozes zelf, alles wat we lezen staat in het teken van zijn roeping en zijn bevrijdend handelen. Kennelijk is het niet van belang hoe hij eruit zag, wat hij het liefst at of graag deed. Van belang was zijn drang tot gerechtigheid, zijn wens om een man van de Thora te zijn. Een man, levend van een visioen dat uiteindelijk elk mens weggeroepen zal worden uit het graf, uit de afgrond van leven dat geen leven is weggetrokken en tot leven zal komen, uitvliegend als een arend. Hij was een getuige van de liefde van God die duren zal. Dat weten de mensen tot op vandaag.

Mozes mocht zelf het beloofde land niet binnengaan. Met het visioen voor ogen heeft hij afscheid genomen en heeft het volk afscheid van hem genomen. Hun hand op zijn schouders en zijn hand op de hunne. Tot allen waren voorbijgegaan en hij alleen achterbleef. Het ritueel wordt in het verhaal van Nico ter Linden prachtig beschreven. Het zijn dit soort rituelen die we nodig hebben om los te kunnen laten, afscheid te nemen en verder te gaan.

En nergens is Mozes aantoonbaar dood. Wie de dode wil eren, zoek hem niet in het graf. Stilstaan bij je eigen vergankelijkheid is stilstaan bij je leven en bij de vraag hoe je wilt leven. Wie was die grote, belangrijke Mozes, waarover de Schrift zulke prachtige verhalen vertelt? Waarom wordt ons dit personage tot voorbeeld gesteld? In alles lijkt de Schrift te zeggen: kijk, die is een mens als jij: bang,

twijfelend aan eigen kunnen, onzeker over zijn roeping en verlegen over zijn successen. En toch, ondanks dit alles, was hij een man van de Thora. Een mens die God liefhad en dus Thora leefde: liefde en recht volbrengend aan zijn naasten, de zwaksten als eerste. Mozes heeft dag na dag geprobeerd de kwaliteit van zijn leven af te meten aan de mate waarin hij voldeed aan de opdracht die hij diep van binnen voelde branden: bevrijding uit slavernij, solidariteit met de zwaksten, wegtrekken uit doodsheid en afgrond, eindelijk gerechtigheid.

3.

Wat is mijn opdracht, wat is de drijfveer van mijn leven en welke taak heb ik mezelf gesteld. Is dat alleen maar: gelukkig zijn, zelfontplooiing, leuke dingen doen? Of brandt er bij mij diep van binnen een verlangen, een visioen dat verder reikt dan mijn eigen leven, mijn eigen bestaan? En wanneer toetsen we dat? Hoe vaak stellen wij onszelf de vraag: lig ik nog op koers? of wachten we daarmee tot die laatste dag en zeggen we dan, ik had nog zoveel willen betekenen voor de wereld om me heen...

Mozes hield zijn oog gericht op het einddoel: de bevrijding van allen die behandeld werden als slaven, gebukt gingen onder de stok van hun onderdrukkers. Hij leidde alle gebroken en geslagen mensen naar een nieuw en vrij land. Hij ging de stoet vluchtelingen op zoek naar veiligheid en onderdak voor, in de hoop en de verwachting een land van melk en honing te vinden.

Het graf van Mozes is niet te vinden, zegt het verhaal. *Nergens is Mozes aanwijsbaar dood. Wie hem zoekt, zoekt hem niet in een graf.* Is dat niet ook onze eigen ervaring? Dat wij onze doden weliswaar eren in een graf of op een gedenkplaats, maar dat wij daar niet vinden wie iemand werkelijk was? De werkelijke ontmoeting, over de dood heen vindt plaats in ons eigen dagelijks leven.

Het leven van Mozes was zo verweven met Gods gerechtigheid dat we Mozes kunnen ontmoeten op alle plaatsen waar gerechtigheid gedaan wordt. Mozes leven was zo doorspekt van bevrijding en solidariteit dat hij ook vandaag nog voorop gaat in de strijd om bevrijding, op de weg van solidariteit. Leven vanuit de Thora, vanuit een visioen is door de dood heen verder leven. Is leven tegen de vergankelijkheid in en dag na dag een lichtend voorbeeld blijven voor mens en wereld.

Zeg amen – dat het zo moge zijn.